

Σχολική Βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο

Λίλα Σκέμπερη,

φιλόλογος, πτυχιούχος Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. Ιονίου Πανεπιστημίου, ΜΔΕ στη Διοίκηση
Πολιτισμικών Μονάδων, υπεύθυνη Σχολικής Βιβλιοθήκης 2^{ου} Γυμνασίου Σερρών,
email: lilasske@gmail.com

Περίληψη

Στο άρθρο αυτό εξετάζεται η Σχολική Βιβλιοθήκη (ΣΒ) και η σχέση της με το εκπαιδευτικό έργο και την εκπαιδευτική κοινότητα. Αναζητούνται οι λόγοι για τους οποίους διεθνώς παρατηρείται σημαντική δυσκολία ένταξης της ΣΒ στο εκπαιδευτικό έργο, ενώ αναλύονται διεξοδικότερα οι λόγοι αδυναμίας συνεργασίας ΣΒ και σχολείου στην ελληνική περίπτωση, λόγοι που ασφαλώς σχετίζονται με τις χρόνιες αδυναμίες, αγκυλώσεις και παθογένειες του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Στη συνέχεια, παρά τις αντίξοες συνθήκες, επισημαίνεται η αισιόδοξη όψη της ελληνικής περίπτωσης και παρουσιάζεται το ουσιαστικό έργο των υπευθύνων ΣΒ που κρατούν ζωντανό, μέσα σε δύσκολες συνθήκες, αυτό το πολύτιμο κύτταρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Λέξεις-κλειδιά: ένταξη Σ.Β., εκπαιδευτικό έργο, λειτουργική διεισδυτικότητα, διάρκεια, συνέχεια, ανασχετικοί παράγοντες

1 Ένταξη της ΣΒ στο εκπαιδευτικό έργο

Η ένταξη της ΣΒ στην εκπαιδευτική διαδικασία αποδεικνύεται ίσως το δυσκολότερο εγχείρημα που πρέπει να επιτελέσει μια ΣΒ. Στοχεύει στον περιορισμό της μετωπικής διδασκαλίας, στη συνεργασία του μαθητή με τους συμμαθητές και τους καθηγητές του, στην ενεργοποίησή του, στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων του στο μέγιστο δυνατό βαθμό και ειδικά της ικανότητάς του να αναλύει, να συνθέτει, να κρίνει, να δημιουργεί και να αξιολογεί. Η ένταξη αυτή καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και το ρόλο και τον τρόπο λειτουργίας της, καθώς και τις ανάγκες συνεχούς ενημέρωσης (Καρκαγιάννης, 2005: 119). Μια σχολική βιβλιοθήκη δεν αποτελεί σημείο αναφοράς εάν δεν συνοδεύεται από συγκεκριμένους λόγους της παρουσίας της και δεν τους ασκεί στο συνολικό πλέγμα του εκπαιδευτικού συστήματος στο οποίο ανήκει. Κι όμως, «συχνά δεν υπάρχει τίποτα πιο φυσικό από την αδυναμία συνύπαρξης παρά την τόσο έντονη οικειότητα» (όπως ανέφερε και ο Goethe στο έργο του *Italienische Reise*). Η οιονεί αυτή αντίφαση μεταξύ της παιδαγωγικής στήριξης και

της αδυναμίας ενσωμάτωσης των ΣΒ στην καθημερινή διδακτική πρακτική, δυσχεραίνει τη λειτουργική διεισδυτικότητα του θεσμού.

Στο θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας των σχολικών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα (ΥΠΕΠΘ, 2004), εμφανώς επηρεασμένο από το μανιφέστο της IFLA / UNESCO για τις σχολικές βιβλιοθήκες (2006)¹, έκφραση των αντιλήψεων της διεθνούς κοινότητας, τονίζεται ότι η βιβλιοθήκη «**αποτελεί κεντρικό εκπαιδευτικό τμήμα του σχολείου**» και ότι «**καθώς η εκπαιδευτική αποστολή του σχολείου επιβάλλει την απρόσκοπτη και ελεύθερη αναζήτηση της γνώσης από τον μαθητή, η σχολική βιβλιοθήκη αποτελεί μέσο και ακρογωνιαίο λίθο αυτής της διαδικασίας**». Οι ίδιοι, συχνά μαξιμαλιστικοί στόχοι βλέπουμε να επαναλαμβάνονται με κάθε ευκαιρία σε ανάλογες διακηρύξεις.

Μελετώντας προσεκτικότερα τη στοχοθεσία των ΣΒ διαπιστώνουμε ότι οι στόχοι της είναι πολλαπλοί και αναλυτικοί. Όχι μόνο υποστηρίζουν τον αλφαριθμητισμό, την αναγνωστική συνήθεια, τη διδασκαλία, τη χαρά, τον πολιτισμό, τη μάθηση και τη διά βίου χρήση των βιβλιοθηκών, αλλά περιλαμβάνουν και τους στόχους του πληροφοριακού και κριτικού γραμματισμού στην προσπάθεια του σχολείου να διαμορφώσει πολίτες για τη σύγχρονη κοινωνία, ικανούς να αποκωδικοποιούν τις πληροφορίες, που σήμερα παρέχονται με καταγιστικούς ρυθμούς.

Η στοχοθεσία τους, επομένως, δεν υπολείπεται καθόλου από τη στοχοθεσία της διεθνούς κοινότητας στον τομέα αυτό. Φαίνεται πως οι ΣΒ έχουν δημιουργηθεί με τη φιλοδοξία να εξελιχθούν σε άρτιο και αυτόνομο πληροφοριακό κέντρο (Μανωλάς, 2001; Παρρά & Οικονόμου, 1999; Σταύρου, 2001) και να αναλάβουν έναν διευρυμένο ρόλο στην τοπική κοινωνία, ως κόμβοι πληροφόρησης, μάθησης και πολιτισμού (IFLA/ UNESCO, 2006).

Στόχος του άρθρου αυτού είναι να εξετάσουμε εάν και κατά πόσο οι προαναφερθέντες σκοποί επιτυγχάνονται στην πράξη στις ελληνικές ΣΒ ή αν αποτελούν απλώς κενές και μάταιες διακηρύξεις, κυρίως όσον αφορά την ένταξη της ΣΒ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ενδιαφέρει να δούμε αν η ελληνική ΣΒ αποτελεί πράγματι για τους μαθητές χώρο μάθησης, πληροφόρησης, γνωριμίας και εξοικείωσης με το βιβλίο και την κοινωνία της πληροφορίας, για τους εκπαιδευτικούς πηγή πληροφόρησης και κατάλληλο μέσο για το σχεδιασμό νέων μεθοδολογιών στις διαδικασίες μάθησης, για το εκπαιδευτικό σύστημα μηχανισμό

¹ Η λειτουργία της Σχολικής Βιβλιοθήκης βασίζεται στη διακήρυξη της αρχής ότι η ελευθερία έκφρασης και η πρόσβαση στην πληροφόρηση είναι ουσιαστικές για τη δημιουργία αποτελεσματικών και υπεύθυνων πολιτών και για τη συμμετοχή τους σε μια δημοκρατική πολιτεία (IFLA/ UNESCO, 2006).

προώθησης της αλλαγής του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος του σχολείου και της αναμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών. Επιπλέον, θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τους ανασχετικούς παράγοντες που εμποδίζουν τη λειτουργική διεισδυτικότητα του θεσμού, αλλά και να δώσουμε την αισιόδοξη όψη.

1.1 Η εμπειρία του εξωτερικού

Οι περισσότεροι μελετητές υποστηρίζουν ότι το δυσκολότερο εγχείρημα είναι να ενταχθεί η ΣΒ στο αναλυτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι διεθνώς παρατηρείται δυσκολία προς αυτή την κατεύθυνση ακόμα και σε χώρες με μεγάλη παράδοση ΣΒ, όπως οι ΗΠΑ και η Ολλανδία. Ο Hartzell (2002: 81-6) επισημαίνει ότι η δυσκολία υφίσταται ακόμα και στις ΗΠΑ, όπου ο θεσμός είναι καλά εδραιωμένος και την αποδίδει κυρίως στην απαρχαιωμένη αντίληψη των εκπαιδευτικών για το ρόλο της ΣΒ στην εκπαιδευτική διαδικασία και στη μη αναγνώριση του παιδευτικού της ρόλου, που οφείλεται στην έλλειψη ανάλογων παραστάσεων. Επιπλέον, η προσδοκία της συνεργατικής συμμετοχής των βιβλιοθηκών στη διδασκαλία δεν προσφέρεται ως μοντέλο στα προγράμματα κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Φαίνεται επίσης ότι απουσιάζει μια ουσιαστική και ισότιμη συνεργατική σχέση μεταξύ των ΥΣΒ και των εκπαιδευτικών του σχολείου (Dahlby et al., 2003: 54-56; Boekhorst et al, 2006²). Χαρακτηριστική είναι η άποψη Άγγλου συναδέλφου για το ρόλο του υπευθύνου ΣΒ: «ο ρόλος του μοιάζει μ' αυτόν της βικτωριανής γκουβερνάντας, δεν ανήκει ούτε στην οικογένεια ούτε στο υπηρετικό προσωπικό».

Οι προσπάθειες για το ζήτημα της συνεργασίας μεταξύ βιβλιοθηκών και σχολείων βρίσκονταν και στην Ευρώπη στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Αλλού προχωρούσαν (Δανία, Σουηδία)³ και αλλού εγκαταλείπονταν είτε εξαιτίας των οικονομικών περικοπών είτε εξαιτίας των εμποδίων που θέτει συχνά η γραφειοκρατία⁴. Ο Boekhorst et al (2006) αναφέρεται σε πορίσματα έρευνας του '95 για την κατάσταση των ΣΒ στη β/θμια εκπαίδευση της Ολλανδίας. Εκεί προσδιορίστηκαν εννέα

² Σύμφωνα με τον Boekhorst et al (2006: 6) σε έρευνα του 2005 στην Ολλανδία αναφέρεται ότι οι ΥΣΒ αντιμετωπίζουν νοοτροπία άρνησης από τους εκπαιδευτικούς και έλλειψη ενδιαφέροντος από τους διευθυντές όσον αφορά την εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας.

³ <http://www.cfb.dk/site.asp?p=740>;

http://www.en.eun.org/eun.org2/eun/en/vs-Library_vs/content.cfm?lang=en&ov=15795

⁴ Βλ. το παράδειγμα της Πορτογαλίας που ωστόσο κάλυψε εντυπωσιακή απόσταση τελευταία Ministério da Educação (2008) Rede de bibliotecas escolares, http://www.rbe.min-edu.pt/np4/?newsid=272&fileName=PDFS_RBE_FINAL08_opt.pdf. Επίσης και της Γερμανίας, όπου όμως τα τελευταία δύο χρόνια, και στα πλαίσια των γενικών συζητήσεων για την εκπαίδευση, γίνεται εκ νέου εκτεταμένη αναφορά στο ζήτημα αυτό. Η ειδική διαδικτυακή πύλη για τη συνεργασία σχολείων βιβλιοθηκών <http://www.schulmediothek.de> βοηθάει προς αυτή την κατεύθυνση.

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συνεργασία*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

<http://www.goethe.de/synergasia>

παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση της ΣΒ: ο σύλλογος, η διεύθυνση, οι εκπαιδευτικοί, η χρηματοδότηση, το σχολικό πλάνο εργασίας, η σχολική επιτροπή, το προσωπικό της βιβλιοθήκης, η τεχνική υποδομή και η συλλογή. Αργότερα προστέθηκε και δέκατος, η χωροταξική θέση της βιβλιοθήκης.

Αδιαμφισβήτητα οι βιβλιοθήκες και τα σχολεία πρέπει να καταβάλουν κοινές προσπάθειες προς την κατεύθυνση της συνεργασίας μέσω της κοινωνίας των πολυμέσων και της πληροφορίας. Μόνο μια πιο στενή συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων, αλλά κυρίως ΥΣΒ και εκπαιδευτικών, θα προωθήσει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των νέων σχετικά με την ανάγνωση βιβλίων και την ενασχόληση με τη χρήση των πολυμέσων. Η *επιτυχής συνεργασία* προϋποθέτει την αλλαγή νοοτροπίας και των δύο συμμετεχόντων (Russell, 2002; Montiel-Overall, 2005)⁵.

Φαίνεται πως σημαντικό συστατικό για μια επιτυχημένη συνεργασία μεταξύ σχολείων και βιβλιοθηκών αποτελεί η **διάρκεια, η συνέχεια και η συνέπεια**. Η αποσπασματική χρήση της βιβλιοθήκης δεν μπορεί να διαμορφώσει τις επιθυμητές συμπεριφορές. Κατά συνέπεια, δεν αρκεί οι σχολικές τάξεις να επισκέπτονται μια φορά το χρόνο μια βιβλιοθήκη. Η δουλειά μαζί με και μέσα στις βιβλιοθήκες πρέπει να ενσωματωθεί ως αναπόσπαστο στοιχείο στη σχολική καθημερινότητα. Αυτή αποτελεί και την κύρια πρόκληση για όλους όσους εμπλέκονται σοβαρά με τις ΣΒ, να ενσωματώσουν τη βιβλιοθήκη ως μέρος της καθημερινής σχολικής εργασίας. Το «μάθημα στη Βιβλιοθήκη» πρέπει να αποτελέσει κέντρο αναφοράς για μια επιτυχημένη ένταξη των βιβλιοθηκών στη σχολική εκπαίδευση, σε συνδυασμό με το πολλαπλό βιβλίο. Μόνο έτσι η ΣΒ θα συνδεθεί με την καθημερινή διδακτική πράξη και θα αποκτήσει τη σπουδαιότητα που της αρμόζει.

Το πώς μπορεί αυτό να επιτευχθεί, φαίνεται στα «σπειροειδή» σχολικά προγράμματα των ευρωπαϊκών σπουδών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα βρίσκεται στις διαδικτυακές σελίδες της Δημοτικής Βιβλιοθήκης του Brilon (http://www.schulmediothek.de/index.php?pfad=/oeb_und_schule/spiralcurriculum/&navig

⁵ Η Russell προτείνει τρόπους για την ουσιαστική συνεργασία των εκπαιδευτικών και σχολικών βιβλιοθηκονόμων στο πλαίσιο της αποτελεσματικής χρήσης των πληροφοριακών μέσων και προγραμμάτων σπουδών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για τη Montiel-Overall η *επιτυχής συνεργασία* προϋποθέτει κυρίως καλλιέργεια σεβασμού, εμπιστοσύνης, κοινού οράματος και απαιτεί συλλογική προσπάθεια, κοινή σκέψη, κοινό προγραμματισμό. Επιπλέον, από τη βιβλιογραφία αναφέρονται δύο παράγοντες, καθοριστικοί για τη συνεργασία, που μπορούν να δράσουν είτε θετικά είτε αρνητικά, ο χρόνος και η υποστήριξη της διοίκησης.

ate=ja)⁶. Η μετάδοση γνώσεων σχετικά με την πληροφοριακή παιδεία, την κατανόηση και τη σύνταξη κειμένων βρίσκεται στο επίκεντρο της όλης διαδικασίας μαζί με την αισθητική απόλαυση, την ψυχαγωγία, το «παράθυρο» στην εναλλακτική μάθηση που μπορεί να προσφέρει η βιβλιοθήκη στους μαθητές. Μόνο έτσι θα μπορέσει να παγιωθεί στη συνείδηση των μαθητών ότι η βιβλιοθήκη είναι τόπος δια βίου και αυτόνομης μάθησης. Εννοείται πως η προσφορά αυτή δεν θα περιορίζεται μόνο στο γνωστικό πεδίο της μητρικής γλώσσας, αλλά θα αφορά όλα τα γνωστικά αντικείμενα, είτε ανήκουν στην τυπική εκπαίδευση (Γεωγραφία, Ιστορία, Βιολογία, αρχαίος και σύγχρονος πολιτισμός) είτε στην ημιτυπική ή και άτυπη (περιβαλλοντική μελέτη, ΣΕΠ, προγράμματα ισότητας, πολιτιστικά προγράμματα, αγωγή υγείας, τοπική ιστορία). Τα θεματικά πακέτα πολυμέσων, τα οποία οι βιβλιοθήκες θέτουν στη διάθεση των σχολείων, συμπληρώνουν αυτή την προσφορά.

1.2 Η περίπτωση της Ελλάδας

Στις ελληνικές ΣΒ οι προαναφερθείσες δυσκολίες είναι ακόμα πιο έντονες. Όχι μόνο παρουσιάζονται μεγάλες δυσκολίες σύνδεσης της ΣΒ με το εκπαιδευτικό έργο, αλλά και ο ίδιος ο ρόλος του υπευθύνου συχνά υποβαθμίζεται και απαξιώνεται, καθώς είναι σχετικά ασαφές για τον εκπαιδευτικό κόσμο ποια είναι τελικά τα καθήκοντά του⁷. Οι εκπαιδευτικοί, η συνεργασία των οποίων είναι απαραίτητη για την επιτυχημένη χρήση της ΣΒ, συχνά αγνοούν το λειτουργικό της ρόλο και την αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό, αμηχανία ή και αδιαφορία. Άλλοτε τη θεωρούν χαμένη ώρα μέσα στο αδυσώπητο κυνηγητό της κάλυψης της ύλης και άλλοτε την αντιμετωπίζουν ως μια καλή ευκαιρία για να αναπνεύσουν από τους πιεστικούς ρυθμούς της τάξης, χωρίς όμως να έχουν συγκεκριμένο σχεδιασμό για το πώς θα διαχειριστούν το 'μάθημα στη Βιβλιοθήκη'. Στην περίπτωση αυτή τα τεχνολογικά μέσα χρησιμοποιούνται με καθαρά παραδοσιακό τρόπο, αντικαθιστώντας απλώς το δάσκαλο και διαιωνίζοντας την παθητικοποίηση του εκπαιδευτικού συστήματος. Συνεπώς

⁶ Η φιλοσοφία του εγχειρήματος αυτού αναπτύχθηκε στα πλαίσια του προγράμματος «Βιβλιοθήκη και σχολείο: Συνεργαζόμενοι φορείς στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία» (Ίδρυμα Bertelsmann). Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας με κλιμακωτή εξέλιξη, χάρη στο οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες μούρνται δραστικά ήδη από την πρώτη τάξη στον κόσμο της βιβλιοθήκης. Μαθαίνουν ήδη από το Δημοτικό (για παράδειγμα με το «Εξερευνητικό Ταξίδι των Πειρατών») να προσανατολίζονται σε μια βιβλιοθήκη. Από την 5η τάξη τους προσφέρονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα «Ανακάλυψε τη Βιβλιοθήκη ως Τόπο Γνώσης» ή «Επαγγελματίας Ερευνητής», μέσω των οποίων διδάσκονται τεχνικές για την εύρεση πληροφοριών. Οι μαθητές μαθαίνουν τη σημασία των εννοιών «λέξεις-κλειδιά» και «τράπεζα δεδομένων», ενώ από την 10η τάξη διδάσκονται πώς να χρησιμοποιούν τις τεχνικές αυτές, π.χ. για να συντάξουν τις γραπτές τους εργασίες.

⁷ Μεγάλη μερίδα του εκπαιδευτικού κόσμου αγνοεί ή περιφρονεί το ρόλο του σχολικού υπευθύνου. Θεωρεί συχνά ότι κατέλαβε αυτή τη θέση για να απαλλαγεί από τα κουραστικά καθήκοντά του μέσα στην τάξη, πιστεύει εσφαλμένα ότι παίρνει αντιμισθία για τη θέση του, ενώ οι ίδιοι οι υπεύθυνοι νιώθουν συχνά μη δικαιωμένοι και αδικημένοι.

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συνεργασία*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

τα πλεονεκτήματα της Βιβλιοθήκης ακυρώνονται. «Η παθητικοποίηση αυτή διατηρείται εκσυγχρονισμένη, ακόμη κι όταν, για παράδειγμα, το δάσκαλο αντικαθιστά ως πηγή πληροφόρησης και 'καταθέσεων' το διαδίκτυο, με το απρόσωπο κύρος του. Η ΣΒ λειτουργώντας σ' αυτό το πλαίσιο διακινδυνεύει να προσφέρει ένα βολικό άλλοθι στην άκριτη αποδοχή δήθεν 'αυθεντιών' και στην εκτεταμένη λογοκλοπή, που μετατρέπει τις κάθε λογής σχολικές εργασίες σε συρραφές» (Αζούδης, 2008).

1.3 Οι ανασχετικοί παράγοντες στην ελληνική περίπτωση

Συνεπώς, οι υπάρχουσες ΣΒ συχνά αντιμετωπίζονται από το οικείο σχολικό περιβάλλον σαν να μην υπάρχουν. Θα είχε ενδιαφέρον να διερευνήσουμε τους **παράγοντες** εκείνους που καθιστούν τις ΣΒ αόρατες, ακόμα κι αν υπάρχουν. Και εξηγούμαστε: ενώ οι ΣΒ είναι εντός εκπαιδευτικής διαδικασίας ή ακόμη περισσότερο εντός του αναλυτικού προγράμματος, κάτι τέτοιο όμως δεν γίνεται εμφανές στο σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου. Έχουμε ακόμη δρόμο μέχρι την αναγνώριση του ρόλου της ΣΒ. Η προφανής αδυναμία ή αμηχανία των Ελλήνων εκπαιδευτικών να εντάξουν δημιουργικά τη ΣΒ στο εκπαιδευτικό τους έργο, οφείλεται σε μια σειρά λόγους: η διαπίστωσή τους, παρακάτω, θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για μια γόνιμη συζήτηση σχετικά με την ένταξη των νέων ΣΒ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

1. Ο πρώτος λόγος είναι ότι ο θεσμός μετράει μόνο λίγα χρόνια δημιουργίας και δεν έχει ακόμη παγιωθεί στη συνείδηση των εκπαιδευτικών. Πριν από λίγα χρόνια ΣΒ δεν υπήρχαν ή για να είμαστε πιο ακριβείς, ΣΒ διέθεταν μόνον ορισμένα εκπαιδευτήρια της χώρας. Άρα μια μεγάλη μερίδα του εκπαιδευτικού κόσμου στερείται παντελώς ανάλογων παραστάσεων, καθώς οι ΣΒ μόλις συμπλήρωσαν μία δεκαετία παρουσίας στην ελληνική εκπαίδευση, εν μέσω μάλιστα πολλών προβλημάτων.
2. Καθώς η προαναφερθείσα καθυστέρηση συνδυάζεται επιπρόσθετα με την παντελή έλλειψη επιμορφωτικών σεμιναρίων προς τους εκπαιδευτικούς για τη δημιουργική χρήση της ΣΒ και την ένταξή της στο εκπαιδευτικό τους έργο, είναι επόμενη η υποδοχή που επιφυλάσσει μεγάλη μερίδα του εκπαιδευτικού κόσμου απέναντι στο θεσμό, όπου και εφόσον αυτός λειτουργεί. Η έλλειψη παιδείας των εκπαιδευτικών στη χρήση της ΣΒ είναι η ουσία του προβλήματος. Παράγωγα και οι ίδιοι ενός εκπαιδευτικού συστήματος που αγνοούσε και την ύπαρξη ακόμη της βιβλιοθήκης είναι

λογικό να μη συμμερίζονται την αναγκαιότητά της στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από τη μικρή ή μεγαλύτερη εμπειρία τους κατά τις πανεπιστημιακές τους σπουδές. Το έλλειμμα αυτό μετατρέπεται στην περίπτωση πολλών εκπαιδευτικών σε αδιαφορία απέναντι στη Βιβλιοθήκη ή ακόμη χειρότερα σε άρνηση ή και σε απόρριψη⁸.

3. Η αποσπασματικότητα και η αδυναμία επέκτασης του θεσμού δεν βοηθά στην παγίωση της βαρύνουσας σημασίας του θεσμού στη συνείδηση των εκπαιδευτικών και στην απρόσκοπτη ένταξή του στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρά την αύξησή τους τα τελευταία δύο χρόνια σε 765 οι ΣΒ υποαντιπροσωπεύονται και σήμερα στην ελληνική επικράτεια. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσαν η Πανελλήνια Ομοσπονδία Εκδοτών Βιβλιοπωλών και οι σύλλογοι Εκδοτών Βιβλίου Αθηνών, Εκδοτών Βιβλίου και Εκδοτών Επιστημονικού Βιβλίου τον περασμένο Γενάρη, σε 6.078 νηπιαγωγεία και 5.368 δημοτικά σχολεία δεν λειτουργούσαν βιβλιοθήκες. Επίσης, σε 4.101 γυμνάσια, Λύκεια, ΤΕΕ και ΣΕΚ υπήρχαν μόλις 767 βιβλιοθήκες. Άρα, σε σύνολο 15.547 σχολείων λειτουργούσαν μόνο 767 βιβλιοθήκες.
4. Η εμφανέστατη απαξίωση του θεσμού από το ίδιο το κράτος, με την παντελή έλλειψη χρηματοδότησης και στήριξης του θεσμού, πέραν της αρχικής, και την εγκατάλειψη των ΣΒ στη μοίρα τους αποτελεί μια άλλη σημαντικότερη αιτία. Η παντελής έλλειψη τακτικής, όπως προβλεπόταν από το Ιδρυτικό Διάταγμα, ή έστω και έκτακτης χρηματοδότησης, καταδικάζει τις ΣΒ σε αναγκαστικό μαρασμό, εξαρτώντας την καλή ή μη λειτουργία τους από το μεράκι, την εφευρετικότητα και τη βούληση λίγων φωτισμένων εκπαιδευτικών υπευθύνων. Αν προσθέσουμε στο χρηματοδοτικό τα προβλήματα τεχνολογικής υποδομής και τεχνικής υποστήριξης, καθώς και αυτό της στελέχωσης, καταλαβαίνουμε καλύτερα γιατί μειώνεται η αξιοπιστία του θεσμού στα μάτια του εκπαιδευτικού κόσμου.
5. Ακόμα κι αν η Βιβλιοθήκη καταφέρει να αυξήσει τα έσοδά της με κάποιον τρόπο⁹ ο υπεύθυνος ΣΒ προσκρούει σε διάφορους γραφειοκρατικούς

⁸ Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι κεντρικός για το τελικό αποτέλεσμα. Σύμφωνα με πρόσφατες μετρήσεις οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν το 40% της επιρροής που έχει το σχολείο στους μαθητές. Συνεπώς απαιτείται συνεχής επιμόρφωση και διασφάλιση της συνοχής και συνέχειας των σχετικών ρυθμίσεων της ελληνικής πολιτείας (Παπαναούμ, 2008).

⁹ Οι υπεύθυνοι ΣΒ καλούνται εξ ανάγκης να κινητοποιήσουν, αν υπάρχει βέβαια αγαστή συνεργασία με το διευθυντή της σχολικής μονάδας όπου ανήκουν, κάθε δυνατή εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης, Σχολική Επιτροπή, Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, Τοπικοί Παράγοντες, Σύλλογοι Πολιτιστικοί, Δωρεές.

σκοπέλους για τη διάθεση των χρημάτων αυτών στην αγορά συγκεκριμένων βιβλίων ή εκπαιδευτικού υλικού. Αυτά πρέπει να είναι εγκεκριμένα από το υπουργείο και να περιέχονται στη σχετική επαίσχυντη εγκεκριμένη λίστα. Καμία πρωτοβουλία στην εκπαιδευτική και μαθητική κοινότητα να συναποφασίζει τους τίτλους που χρειάζεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες της¹⁰. Οποιαδήποτε άλλη επιλογή χάνεται στον λαβύρινθο της γραφειοκρατίας.

6. Ένας πολύ ουσιαστικός επίσης παράγων για μια πετυχημένη παρουσία ΣΒ είναι οι προβλεπόμενες από το νόμο *Επιτροπές Βιβλιοθήκης* και φυσικά οι *Διευθυντές των Σχολικών Μονάδων*. Οι πρώτες υπολειπόμενες - σε πολλά σχολεία δεν έχουν συσταθεί καν ή κι αν κάποτε έχουν συσταθεί καθίστανται με τον καιρό ανενεργές. Η υποστήριξη του δευτέρου είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγων επιτυχίας της ΣΒ¹¹. Η σύνδεση της Βιβλιοθήκης με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές περνάει μέσα από την Επιτροπή και τον Διευθυντή. Όταν ο τελευταίος είναι αρνητικός ή αγνοεί ή δεν πιστεύει στη ΣΒ, τότε το έργο αυτό γίνεται ιδιαίτερα δύσκολο¹².
7. Η ελλιπής έως ανύπαρκτη επιμόρφωση των νέων υπευθύνων που τοποθετήθηκαν μετά το 2006, άλλοτε μετά από επιλογή με αυξημένα προσόντα και παρατεταμένη θητεία, σύμφωνα με το νόμο και άλλοτε με διορισμό από τα ΠΥΣΔΕ για να πληρωθούν θέσεις για τις οποίες δεν υπάρχει συνήθως ενδιαφέρον, χωρίς πάντως να απαιτείται απαραίτητα

¹⁰ Η λίστα ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών στον κόσμο των γραμμάτων αλλά και της πολιτικής. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στις ΗΠΑ τα βιβλία δεν περιμένουν καμιά έγκριση από ειδικές επιτροπές του αντίστοιχου υπουργείου παιδείας, αλλά επιλέγονται από την ίδια τη βιβλιοθήκη, η οποία και είναι η μόνη που μπορεί να ξέρει τις αναγνωστικές ανάγκες και προτιμήσεις των χρηστών της. Στο Library Bill of Rights που έχει εκδώσει η ALA από το 1948 και τροποποιείται συνεχώς (ALA, 1996) αναφέρεται ρητά ότι οι βιβλιοθήκες πρέπει να είναι αντίθετες προς κάθε μορφή λογοκρισίας κατά την εκπλήρωση του καθήκοντός τους, να παρέχουν πληροφόρηση και διαφώτιση. Παρόμοιο κείμενο έχει εκδώσει και η ελληνική ένωση βιβλιοθηκονόμων (Ελληνική Ένωση Βιβλιοθηκονόμων, χ.χ.).

¹¹ Η διαπίστωση αυτή δεν αφορά μόνο στην ελληνική πραγματικότητα, αλλά υφίσταται διεθνώς. Σύμφωνα με τον Boekhorst et al (2006: 3), ολλανδική έρευνα του 2001 για τις ΣΒ αναδεικνύει τη διεύθυνση του σχολείου ως τον σημαντικότερο παράγοντα της λειτουργίας της ΣΒ. Ο Hartzell (2003), βασισμένος σε πολλές έρευνες, αφού επισημαίνει τον καθοριστικό για τη ΣΒ ρόλο του διευθυντή μας δίνει και τους λόγους για τους οποίους ο διευθυντής θα πρέπει να υποστηρίζει με κάθε τρόπο τη λειτουργία της ΣΒ, ότι είναι σε όφελος τόσο των παιδιών όσο και της διοικητικής πρακτικής.

¹² Είναι πολύ καθοριστική η συμβολή του Διευθυντή στη διαμόρφωση της 'σχολικής κουλτούρας', γενικότερα, στη σύνθεση της ιδιαίτερης ταυτότητας, του ιδιαίτερου κλίματος του σχολείου, που συμβάλλει στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του οργανισμού και της φιλοσοφίας των μελών του. Πρόκειται για μια κουλτούρα την οποία διαμορφώνουν οι φορείς της σχολικής κοινότητας και που με τη σειρά της τους επηρεάζει θετικά και γόνιμα ως μια διαρκής ποιότητα σχολικού περιβάλλοντος που βιώνεται από εκπαιδευτικούς, μαθητές, γονείς και άλλους φορείς. Είναι αναγκαίο, επομένως, να μετασχηματισθεί η σχολική κουλτούρα με σκοπό την ποιοτική αναβάθμιση του εκπ/κού έργου (Καρατάσιος, 2008). Για περισσότερα για το ίδιο θέμα βλ. Βε, 2006.

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συnergasia*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

προκαταρκτική επιμόρφωση ή να προβλέπεται έστω μετέπειτα επιμόρφωση, αποτελεί μια επιπλέον αιτία. Ο υπεύθυνος ΣΒ είναι το κλειδί για την ένταξη της ΣΒ στην εκπαιδευτική διαδικασία, αφού δεν έχει μόνο την ευθύνη για την οργάνωση και λειτουργία της, αλλά και για τη σύνδεσή της με την εκπαιδευτική διαδικασία. Έτσι, αν χωλαίνει αυτό το σημείο, χωλαίνει όλη η λειτουργία της βιβλιοθήκης.

8. Οι αγκυλώσεις που προκαλούν στην εκπαιδευτική πράξη 'η δικτατορία του ενός εγχειριδίου'¹³ και η θεοποίηση της στείρας αποστήθισης, δυσμενής απόρροια της πρώτης, που αντιβαίνει στη φύση και στο σκοπό της κάθε βιβλιοθήκης, αποτελούν ίσως τη σημαντικότερη αιτία. Σχετικά πολλοί άνθρωποι των γραμμάτων έχουν κατά καιρούς επισημάνει τη δυσκολία απεξάρτησης και απομάκρυνσής μας από το μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο, την 'επίσημη κρατική γνώμη', το οποίο εξορίζει την αρχή του να μαθαίνουμε **πώς** να μαθαίνουμε, αρχή βασική των ΣΒ. Στόχος γίνεται όχι η μάθηση αλλά η εκμάθηση και το μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο δρα πέρα για πέρα ανασταλτικά στο ρόλο της ΣΒ (Καρκαγιάννης, 2005: 119; Καργάκος, 1997: 126; Γεωργουσόπουλος, 1997: 134; Ντελόπουλος, 2005: 36).
9. Το αλλοτριωτικό, εξετασιοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα, που προωθεί τη στείρα αποστήθιση, τη βαθμοθηρία και τον ανταγωνισμό, συμπαρασύροντας μαθητές και εκπαιδευτικούς βρίσκεται στη ρίζα του προβλήματος (Βλάχος κ.ά., 2008: 546-555). Η κατάσταση οξύνεται ιδιαίτερα στο Λύκειο, στερώντας έτσι τις ΣΒ από αυτό που θα έπρεπε να αποτελεί το πιο ζωντανό και δυναμικό κομμάτι των Ελλήνων μαθητών¹⁴. «Η αλλοτρίωση εμπεδώνεται καθώς μαθητές και εκπαιδευτικοί καλούνται να αποδεχτούν έναν κώδικα αξιών όπου *κυριαρχεί η ιδεολογία της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητας*, ενώ η χαρά της γνώσης, που προκύπτει από την ανακάλυψη και το μοίρασμα, θεωρούνται τουλάχιστον ύποπτα. Μέτρο και κατάληξη αναπότρεπτη όλων των σχολικών δραστηριοτήτων είναι ο βαθμός!

¹³ Δικτατορία του ενός και μοναδικού εγχειριδίου ονόμασαν πλεοναστικά πολλοί μελετητές την εκτεταμένη του χρήση στην εκπαίδευση και θεωρούν, εύστοχα και απόλυτα δικαιολογημένα, κατά τη γνώμη μας, ότι είναι η κύρια αιτία, η οποία απομακρύνει το σχολείο από τα μεγάλα παιδευτικά ιδανικά της καλλιέργειας, της ευρυμάθειας, της πολυμάθειας.

¹⁴ Η μείωση του αριθμού των μαθητών που αναζητούν τις υπηρεσίες της ΣΒ στο Λύκειο αποτελεί άλλο ένα ελληνικό παράδοξο. Οι έρευνες διεθνώς δείχνουν ότι το ποσοστό προσέλευσης αυξάνει όσο αυξάνει η τάξη (TL, 2003, 30, 3).

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συnergasia*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

<http://www.goethe.de/synergasia>

Ειδικά το λύκειο έχει καταστεί ένα απέραντο εξεταστικό κέντρο που εχθρεύεται ο,τιδήποτε ξεφεύγει από τα όρια της διδακτέας και εξεταστέας ύλης. Σ' αυτό το περιβάλλον οι ΣΒ ακυρώνονται ως παράγοντας αλλαγής και υποβιβάζονται στον ρόλο της εγκυκλοπαίδειας!» (Αζούδης, 2008).

10. Ένας άλλος παράγοντας είναι οι γονείς¹⁵. Η ελλιπής ενημέρωση, η παραπληροφόρηση και η αγωνία τους να επιτύχουν τα παιδιά πράγματα άσχετα κατ'ουσία με την εκπαιδευτική διαδικασία (βαθμολαγνεία), τους οδηγεί πολλές φορές στην έλλειψη ενδιαφέροντος για την ενασχόληση των παιδιών τους στη Βιβλιοθήκη και γενικότερα έξω από τα καθιερωμένα.
11. Αλλά και το ευρύτερο μορφωτικό περιβάλλον αποτελεί μια πρόκληση για τις ΣΒ, οι οποίες καλούνται να ανταγωνιστούν μια κοινωνική απαξίωση του μορφωτικού αγαθού. Η αγορά εργασίας με την αγοραία της λογική οδήγησε σε μια *εργαλειακή αντίληψη της γνώσης*: χρήσιμη γνώση είναι μόνο αυτή που μπορεί να πιστοποιηθεί και να οδηγήσει έστω και στη θολή προσδοκία επαγγελματικής αποκατάστασης. «Πώς να πείσει μια ΣΒ για την απόλαυση της ανάγνωσης, για την αισθητική, τη νοημοσύνη των συναισθημάτων και το κριτικό πνεύμα», αναρωτιέται εύλογα ο συνάδελφος Αζούδης σε σχετικό του άρθρο (2008).
12. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, κατά τη γνώμη μας, η ανυπαρξία ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου λειτουργίας το οποίο να οριοθετεί με σαφήνεια και οξυδέρκεια ζητήματα θεσμικά που προκύπτουν, τα οποία για χρόνια παραμένουν ασαφή και ρευστά και κυρίως σχετικά με το ρόλο του υπευθύνου, ευθύνεται κι αυτή για τη δυσκολία ένταξης της σχολικής βιβλιοθήκης στο εκπαιδευτικό έργο. Ως αποτέλεσμα προκύπτουν πολλά περιθώρια για αυθαιρεσίες και από την πλευρά των υπευθύνων αλλά κυρίως από την πλευρά των διευθυντών.

Συνεπώς, όσον αφορά το αρχικό ερώτημα αν οι ιδρυτικοί σκοποί των ελληνικών ΣΒ επιτυγχάνονται στην πράξη ή αποτελούν απλώς κενές και μάταιες διακηρύξεις συμμεριζόμαστε την άποψη του συνάδελφου Αζούδη (2008): «Όλα τα παραπάνω όμως αφορούν ένα διακηρυκτικό επίπεδο, διότι στην πράξη οι ΣΒ καλούνται να ενταχθούν και να

¹⁵ Ο ρόλος των γονιών στη διαμόρφωση των συνθηκών των μαθητών δεν πρέπει να υποτιμάται, παρόλη την υποχώρησή του, σε σχέση με το παρελθόν. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, οι ατομικές προϋποθέσεις μάθησης, καθώς και οικογενειακοί και κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες υπερισχύουν έναντι της επίδρασης του σχολείου σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50 % (Harris & Charman, στο Παπαναούμ, 2008)

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συnergasia*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

<http://www.goethe.de/synergasia>

λειτουργήσουν σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα σε βαθειά κρίση, που αντιστέκεται στις αλλαγές αφομοιώνοντας τις πιο ριζοσπαστικές διαστάσεις τους».

Καταλήγοντας, για να γίνουν οι διακηρύξεις πραγματικότητα, η ένταξη των ΣΒ στην εκπαιδευτική πράξη οφείλει να ξεφύγει από το τυχαίο και το συμπτωματικό και να γίνει με οργανικό και συστηματικό τρόπο. Το αναλυτικό πρόγραμμα, η διδακτέα ύλη, ο τρόπος εξέτασης και αξιολόγησης είναι αναγκαίο να συμπεριλάβουν τις ΣΒ. Τότε μόνο η ρητορική θα επαληθευτεί στην πράξη και οι ΣΒ από «εξωτερικοί συνεργάτες» θα καταστούν πολύτιμα εργαλεία μετασχηματισμού της εκπαίδευσης. Το Νέο Σχολείο και το 'Σχέδιο Εργασίας' που εξήγγειλε η υπουργός είναι ένα μόνο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Χρειάζεται να ακολουθήσουν κι άλλα και προπάντων να διασφαλιστεί η συνέχιση και η με παρρησία ενίσχυση του θεσμού, του οποίου η τύχη, λίγες μέρες μόλις πριν την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, δυστυχώς αγνοείται.

1.4 Η αισιόδοξη όψη της ελληνικής περίπτωσης

Ωστόσο, οφείλουμε να τονίσουμε σ' αυτό το σημείο ότι παρόλο που οι σχολικές βιβλιοθήκες αφέθηκαν να βουλιάζουν στο τέλμα του εξεταστικοκεντρικού εκπαιδευτικού συστήματος, υπάρχουν εκπαιδευτικοί-υπεύθυνοι ΣΒ που κρατούν ζωντανό, μέσα σε δύσκολες συνθήκες, αυτό το πολύτιμο κύτταρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επαναπροσανατολίζουν και εμπλουτίζουν το ρόλο των βιβλιοθηκών με καινοφανείς πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις στον πολιτιστικό τομέα. Αναζητούν από μόνοι τους τρόπους βελτίωσης της δουλειάς τους και στη μεγάλη πλειοψηφία παράγουν έργο σημαντικό, με την πολύτιμη βοήθεια του ΕΚΕΒΙ τα τελευταία χρόνια και άλλων εθνικών ή τοπικών φορέων.

Δυστυχώς, το έργο αυτό είναι ελάχιστα γνωστό. Συχνά εμφανίζονται αρθρογράφοι, αλλά και φορείς και πολιτικά κόμματα, άλλοι κινούμενοι από προσωπικά συμφέροντα και άλλοι από κακή πληροφόρηση, να μιλούν κατά κανόνα απαξιωτικά για τις σχολικές βιβλιοθήκες. Συγχέουν την τύχη που επιφυλάσσει η Πολιτεία γι' αυτές, με το έργο που γίνεται από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών-υπευθύνων των σχολικών βιβλιοθηκών, μέσα στις υπάρχουσες συνθήκες, με αγάπη και μεράκι για την εκπαίδευση, σε πείσμα των ελλείψεων και της ανεπάρκειας της Πολιτείας. Ορισμένοι έφτασαν στο σημείο να μιλήσουν για «άδειες», «έρημες», «ανεργές», «αραχνιασμένες» και «νεκρές» σχολικές βιβλιοθήκες.

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συνεργασία*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

Οι Υπεύθυνοι ΣΒ απάντησαν με ανοιχτή επιστολή στα ΜΜΕ (2009) με στόχο να ακουστεί η φωνή τους και να ενισχυθεί το έργο τους, τόσο οικονομικά όσο και θεσμικά. Εκεί δημοσιοποιούν το πολύπλευρο έργο που αναπτύσσεται στις ΣΒ, το οποίο περιλαμβάνει :

- ενημέρωση όλων των μαθητών, στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς, για τις υπηρεσίες και τον τρόπο χρήσης της σχολικής βιβλιοθήκης,
- συνεργασία με τους καθηγητές που καταφέρνουν να ξεφύγουν από τις συμπληγάδες του αναλυτικού προγράμματος και να σχεδιάσουν μαθήματα μέσω των πηγών ή να αναθέσουν συνθετικές εργασίες στους μαθητές,
- αφιερώματα σε συγγραφείς, ποιητές, συχνά σε συνεργασία με το ΕΚΕΒΙ¹⁶, ζωγράφους, λαογραφικά έθιμα και ιστορικά γεγονότα,
- επισκέψεις λογοτεχνών και εικονογράφων σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου,¹⁷
- εκδηλώσεις για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, τα ναρκωτικά, το αλκοόλ, το κάπνισμα, την κυκλοφοριακή αγωγή, την ανακύκλωση, τη φιλαναγνωσία, τον ρατσισμό, την ειρήνη κ.ά.
- εκθέσεις βιβλίων,
- δημιουργία αναγνωστικών λεσχών για μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικούς, πάλι σε συνεργασία με σχετικό πρόγραμμα που προωθεί το ΕΚΕΒΙ,¹⁸
- εκδόσεις μαθητικών εφημερίδων,
- επιδείξεις μουσειοσκευών σε συνεργασία με μουσεία,
- θεατρικές παραστάσεις,
- μουσικές εκδηλώσεις,
- δημιουργία ταινιών μικρού μήκους και ντοκιμαντέρ,
- διαγωνισμούς ζωγραφικής,
- οργάνωση σκακιστικών αγώνων,
- προγράμματα αγωγής υγείας, περιβάλλοντος κ.ά.

¹⁶ Οι *Κινητές Εκθέσεις* του ΕΚΕΒΙ έφθασαν το 2010 σε πολλά σχολεία, βιβλιοθήκες και πολιτιστικούς φορείς απ' όλη τη χώρα (Αττική, Εύβοια, Αρκαδία, Αχαΐα, Ζάκυνθος, Θεσσαλονίκη, Καστοριά, Σέρρες, Δράμα, Δωδεκάνησα, Ρέθυμνο κ.λπ.) (ΕΚΕΒΙ, 2010).

¹⁷ Το πρόγραμμα *Συγγραφείς και εικονογράφοι στα σχολεία* υλοποιείται για 7η χρονιά. Στη διάρκεια του 2010, 244 συγγραφείς και εικονογράφοι επισκέφτηκαν σχολεία, σχολικές και δημοτικές βιβλιοθήκες σε όλη τη χώρα, στις οποίες συμμετείχαν πάνω από 14.000 μαθητές (ΕΚΕΒΙ, 2010).

¹⁸ Για πρώτη φορά οι Λέσχες Ανάγνωσης «συναντούν» σε τέτοια βαθμό τις βιβλιοθήκες. Το Δίκτυο Βιβλιοθηκών με Λέσχη Ανάγνωσης είναι γεγονός: συμμετέχουν 290 Λέσχες (σχολικές, πανεπιστημιακές, δημοτικές κ.ά.) σε Ελλάδα και Κύπρο (ΕΚΕΒΙ, 2010).

- συμμετοχή και διακρίσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και e-twinning,¹⁹
- διοργάνωση ενημερωτικών και εκπαιδευτικών ημερίδων,
- συνεργασίες με τους Δήμους και τις Νομαρχίες,
- ενημέρωση γονέων για το ρόλο της σχολικής βιβλιοθήκης,
- κατασκευή ιστοτόπων (web-sites) και ιστολογίων (blogs),
- δημιουργία του Πανελληνίου Φόρουμ Σχολικών Βιβλιοθηκών, ενός ηλεκτρονικού τόπου συνάντησης, προβληματισμού και ανταλλαγής απόψεων των υπευθύνων των σχολικών βιβλιοθηκών.

Οι ΣΒ αναπτύσσουν συνεπώς δράσεις και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σε πολλαπλά επίπεδα. Διασυνδέονται οριζόντια με άλλες σχολικές ή δημόσιες και ανταλλάσσουν γόνιμο προβληματισμό. Στη λογική αυτή αδελφοποιούνται με άλλες βιβλιοθήκες ή σχολεία και μοιράζονται εμπειρίες, υποστηρίζοντας παράλληλες εκδηλώσεις. Μ' αυτόν τον τρόπο δημιουργούν γέφυρες στη γεωγραφική, διοικητική και πολιτιστική απομόνωση των σχολείων και ανταλλάσσονται πολύτιμα ερεθίσματα. Υποστηρίζουν την έκδοση μαθητικών περιοδικών,²⁰ όπου βρίσκουν βήμα έκφρασης ιδέες, απόψεις, συνεντεύξεις πολλών μαθητών. Με αυτόν τον τρόπο ενθαρρύνονται στην πράξη η κριτική σκέψη, η συνεργατική μάθηση, η δημιουργικότητα, η ανάληψη πρωτοβουλιών της μαθητικής κοινότητας. Διοργανώνουν διαθεματικές δραστηριότητες με αξιοποίηση εκπαιδευτικών μουσειοσκευών, ψηφιακές ιστορικές, λογοτεχνικές ή άλλες περιηγήσεις. Το αναλυτικό πρόγραμμα προσαρμόζεται και το θέμα προσεγγίζεται από διάφορες οπτικές γωνίες. Πραγματοποιούνται θεματικές εκθέσεις – αφιερώματα σε λογοτέχνες, συχνά με την υποστήριξη του ΕΚΕΒΙ, όπως είδαμε και προβάλλεται οπτικοακουστικό υλικό από διαδανεισμό, οργανώνονται διαθεματικά μαθήματα, καλούνται διακεκριμένοι συγγραφείς και τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με σπουδαίους ανθρώπους του πνεύματος. Επιπλέον, διοργανώνονται αφιερώματα σε παγκόσμιες μέρες (π.χ. ημέρα ποίησης, θεάτρου) συχνά με τη συνεργασία ΔΗΠΕΘΕ ή άλλων τοπικών φορέων, διαγωνισμοί αφίσας, κόμικς ή σελιδοδείκτη, κινηματογραφικές λέσχες, ραδιοφωνικές εκπομπές με τη συμμετοχή μαθητών βεβαίως, ακόμα και κυνήγι κρυμμένου θησαυρού στα πλαίσια μιας επετειακής εκδήλωσης (π.χ. της 25^{ης} Μαρτίου) με στόχο την με κάθε μέσο

¹⁹ Βλέπε την πολύ σημαντική δεύτερη θέση στον Πανευρωπαϊκό Διαγωνισμό e-twinning 2009 του Λυκείου Ελευσίνας με την καθοδήγηση της υπευθύνου ΣΒ του συγκροτήματος κας Ελένης Καραβανίδου, για το πρόγραμμα etwinning "Between the lines", αλλά και τη φετινή του διάκριση στο ίδιο διαγωνισμό.

²⁰ Ενδεικτικά αναφέρουμε την περιοδική έκδοση 'Ο μαθητευόμενος μάγος' που εκδιδόταν μέχρι πρότινος με την σύμπραξη τεσσάρων σχολείων από τη ΣΒ Ποροίων Σερρών και την 'Πυξίδα' του 2ου Ενιαίου Λυκείου της Κω.

Σκέμπερη, Λ., «Σχολική βιβλιοθήκη και εκπαιδευτικό έργο», *Συνεργασία*, αρ. 3 (Δεκ. 2011).

επαφή με το βιβλίο πάντα. Ως αποτέλεσμα, οι ΣΒ πολλαπλασιάζουν το δανεισμό των βιβλίων - ο δανεισμός τίτλων θα πρέπει να είναι, κατά την άποψή μας, απόρροια της πραγμάτωσης αυτών των εκδηλώσεων - και επηρεάζουν σημαντικά όλο το σχολικό περιβάλλον, σπάζουν τα στεγανά και επικοινωνούν με όλες τις βαθμίδες (και με δημοτικά).

Είναι ολοφάνερο ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί να προχωρήσει πλέον χωρίς τη Σχολική Βιβλιοθήκη. Οι μαθητές αλλά και οι εκπαιδευτικοί βρίσκουν ανιαρές τις παλιές δομές, αισθάνονται την ανάγκη να αυτενεργήσουν για να κατακτήσουν τη γνώση που τους κατακλύζει από παντού με τους δικούς τους ρυθμούς και με νέους τρόπους συνεργασίας για μάθηση (Chalot, 1992: 191-405). «Η Σχολική Βιβλιοθήκη είναι σε θέση να στηρίξει όλα αυτά τα καινοτομικά προγράμματα που προϋποθέτουν αυτενέργεια, φαντασία, πρωτοτυπία, έρευνα, κριτική σκέψη αλλά και να ξαναζωντανέψει παλιές καλές μεθόδους διδασκαλίας προσφέροντας μια νέα διάσταση στη μάθηση» (Βακαλοπούλου, 1999).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ALA, 1996, *Library Bill of Rights*, διαθέσιμο στο <http://www.ala.org/ala/oif/statementspols/statementsif/librarybillofrights.pdf> (ανάκτηση 28-6-2011).
- Αζούδης, Θ., 2008, «Σχολικές Βιβλιοθήκες: ένα στοίχημα που θα πρέπει να κερδηθεί», ιστότοπος *alfavita*, Εκπαιδευτικά Άρθρα (Φεβ.), διαθέσιμο στο http://www.alfavita.gr/artra/art16_10_08_1147.php (ανάκτηση 27-3-2009).
- Boekhorst, A. K. et al, 2006, 'School Libraries and Information Literacy in the Netherlands', *World Library and Information Congress: 72nd IFLA General Conference and Council*, Seoul, Korea. Διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm> (ανάκτηση 28-5-2011).
- Βακαλοπούλου, Μ., 1999, «Ο ρόλος της Σχολικής Βιβλιοθήκης στην αναβάθμιση των σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», στο *Υποστήριξη της Εκπαιδευτικής Πράξης από Κινητές Βιβλιοθήκες*, Ζωσιμαία Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Βε, Μ., 2006, *Διεύθυνση και ηγεσία στα Ελληνικά Μουσικά Σχολεία* [Cd-Rom]: [Διπλωματική διατριβή], Πάτρα, ΕΑΠ.
- Βλάχος, κ.ά., 2008, «Συνοχή Παραμέτρων» στο *Ομάδες Μελέτης, 2008, Η Ποιότητα στην Εκπαίδευση - έρευνα για την αξιολόγηση ποιοτικών χαρακτηριστικών του συστήματος πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- Chalot, B., 1992, *Το σχολείο αλλάζει: κρίση του σχολείου και κοινωνικοί μετασχηματισμοί*, Προτάσεις, Αθήνα.
- Γεωργουσόπουλος, Κ., 1997, «Σχολική Βιβλιοθήκη: όργανο ή εργαλείο υποδομής;», στο *Οι Παπαγάλοι δεν διαβάζουν βιβλία*, 2005, Gutenberg, Αθήνα.
- Dahlby, G. et al., 2003, 'The Power of Partnerships', *School Library Journal*, Vol. 49, No. 8.
- EKEBI - Newsletter: *Απολογισμός* 2010. Διαθέσιμο στο <http://www.ekebi.gr/FRONTOFFICE/images/flipbook/nl2011/> (ανάκτηση 20-8-2011).

Ελληνική Ένωση Βιβλιοθηκονόμων (χ.χ.) *Κώδικας δεοντολογίας του βιβλιοθηκονόμου*, http://www.eebep.gr/files/doc_ethics.pdf

Hartzell, G., 2002, 'What's It take?' *White House Conference on School Libraries*. June 2002. Διαθέσιμο στο http://www.ims.gov/news/events/whitehouse_2.shtm#gh and <http://www.laurabushfoundation.org/Hartzell.pdf> (ανάκτηση 12-5-2011).

Hartzell, G., 2003, 'Why should principals support school libraries?', *Teacher Librarian*, Dec. 2003. Διαθέσιμο στο <http://www.libraryreference.com/school-libraries.html> (ανάκτηση 13-5-2011).

IFLA/ UNESCO (2006), *School Library Manifesto*. Διαθέσιμο στο: <http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/manifest.htm> (ανάκτηση 25-10-2009).

Καρατάσιος, Γ., 2008, «Η διαμόρφωση θετικού κλίματος ως παράγοντας ποιότητας της εκπαιδευτικής μονάδας», στο *Εκπαίδευση και Ποιότητα στο Ελληνικό Σχολείο*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Καργάκος, Σ., 1997, «Η δικτατορία του ενός και μοναδικού βιβλίου» στο *Οι Παπαγάλοι δεν διαβάζουν βιβλία*, 2005, Gutenberg, Αθήνα.

Καρκαγιάννης, Α., 2005, «Λειτουργία και αποστολή των Σχολικών Βιβλιοθηκών» στο *Οι Παπαγάλοι δεν διαβάζουν βιβλία*, 2005, Gutenberg, Αθήνα.

Montiel-Overall, P., 2005, 'Toward a theory of collaboration for teachers and librarians', *School Library Media Research*, Vol. 8. Διαθέσιμο στο <http://www.ala.org/ala/aasl/aaslpubsandjournals/slmrb/slmrcontents/volume82005/theory.htm> (ανάκτηση 5-5-2011).

Ministério da Educação, 2008, *Rede de bibliotecas escolares*. Διαθέσιμο στο http://www.rbe.minedu.pt/np4/?newsId=272&fileName=PDFS_RBE_FINAL08_opt.pdf.

Μανωλάς, Ε., 2001, «Μερικές προτάσεις για τη στήριξη και αναβάθμιση των σχολικών βιβλιοθηκών», *Νέα Παιδεία*, αρ. 98, σ. 154.

Ντελόπουλος, Κ., 2005, *Για τις σχολικές βιβλιοθήκες (4+3 κείμενα από βιβλιοθηκονομική άποψη)*, Αθήνα, Gutenberg.

Παπαναούμ, Ζ., 2008, “Για ένα καλύτερο σχολείο: ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών”, *Εκπαίδευση και Ποιότητα στο Ελληνικό Σχολείο*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.

Παρρά, Β. & Οικονόμου, Β., 1999, «Οι βιβλιοθήκες τάξεων και ο ρόλος τους», *Εκπαιδευτική Ρότα*, αρ. 5, σ. 29.

Russell, S., 2002, ‘Teachers and librarians: collaborative relationships’, *Teacher Librarian* Vol. 29, No. 5, pp. 35-38. Διαθέσιμο στο <http://www.teacherlibrarian.com/> (ανάκτηση 5-5-2011).

Σταύρου, Κ., 2001, «Σχολικές βιβλιοθήκες: το ελληνικό σχολείο προσπαθεί να βρει το σύγχρονο βηματισμό του», *Νέα Παιδεία*, αρ. 98, σσ. 150-151.

TL, 2003, ‘Support libraries to improve teen Reading’, *Teacher Librarian*, Vol. 30, No. 3. Διαθέσιμο στο http://www.teacherlibrarian.com/tltoolkit/what_works/works_v30_3.html (ανάκτηση 20-10-2010).

ΥΠΕΠΘ, 2004, ΥΑ 128800/Γ7/02 (ΦΕΚ Β΄ 1784/2003, διόρθ. σφ. ΦΕΚ Β΄ 1384/2004) «Πλαίσιο Λειτουργίας Σχολικών Βιβλιοθηκών». Διαθέσιμο στο <http://www.ypepth.gr> >Πρόσβαση στη Γνώση > Βιβλιοθήκες > Σχολικές Βιβλιοθήκες (ανάκτηση 10-10-2010).

Υπεύθυνοι ΣΒ, 2009, «Η αλήθεια για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες» (Επιστολή προς ΜΜΕ). Διαθέσιμο στο ΠΦΣΒ <http://3gym-kerats.att.sch.gr/library/forum/> (ανάκτηση 2-3-2011).